

In de schaduw van de Cordillera Cantabrica

Een rondrit met de fiets door het Cantabrisch Gebergte en de landstreek León

Proloog

Van Santander langs de kust naar San Vicente

Zodra de bus de Belgisch-Franse grens is gepasseerd, begint het te regenen. Gemiezer eerst, dan een malse druilregen, en tegen de avond valt het water met bakken uit de lucht. De bus wordt dan omgebouwd voor de nacht. Ik deel mijn slaappleats met uitgerekend de meest corpulente van alle passagiers, wiens lichaam langs alle kanten buiten de grenzen van zijn slaappleats uitdeint. Dat overmaatse lichaam is een gegeven waarin ik me alleen maar kan schikken.

's Morgens trekt de nattigheid geleidelijk weg, en als we boven op de laatste heuvel vóór Santander zijn, is de hemel vol mooiweerwolken en schildert de zon vlekken licht in de kustvlakte. Tegen de middag dropt de bus ons in de stad bij het voetbalstadion.

Die zonneschijn blijkt al snel een kortstondige bevlieging te zijn. Al is de hemel helder boven de zee, boven het land, in het zuiden, waar de zon staat, hangen dikke, vuile wolken tegen de heuvels aan. Alleen regenen doet het niet meer. Dat volstaat voorlopig, want deze kust heeft een natte reputatie, ook in de zomer, en dat is aan het overvloedige groen ook te zien. De heuvels die hier fors uit de zee oprijzen, zijn grillig en stenig, met maar een dun laagje vruchtbare aarde bovenop, maar het is hier zo vochtig dat grassen, struiken en bomen moeiteloos overleven. Het groen is zo overdadig dat het, onder een grijze hemel, deprimerend werkt. Wil de zon evenwel met een vingertje licht over de heuvels strijken, dan daalt een glimlach over het landschap neer.

De meeste passagiers zijn te Hendaye, bij de Frans-Spaanse grens, uitgestapt; slechts 8 mensen rijden tot Santander door. In zo'n klein groepje ontstaat licht contact. Te Santander wordt dan ook afscheid genomen als waren we oude bekenden, wensen worden uitgewisseld. Een Nederlands paar, dat me al de ganse rit was opgevallen omdat het zo'n aardig stel lijkt, vraagt naar mijn plannen.

"Ik ga eerst westwaarts boven de Picos de Europa door," zeg ik, "en dan door het Cantabrisch Gebergte naar het zuiden voor een rondrit door de landstreek León. Een toertje van twee weken."

"Alleen?"

"Wel ja," zeg ik, en ik zie de verwondering in hun ogen oplichten en de onuitgesproken vraag of dat wel leuk is.

"Maar er is misschien wel iemand waar je naartoe fietst of zo?" dringt de man verder aan. "Nee, helemaal in mijn eentje. Dat is niet erg, hoor," antwoord ik, maar tegelijk voel ik vanuit een donkere diepte de twijfel opborrelen. Ik kijk hen nog eens aan, twee aantrekkelijke mensen, middelbare leeftijd, een gelukkig paar. Is het écht wel leuk, zo alleen, is het écht helemaal niet erg? Eenzaam in Spanje, terwijl mijn kameraad, mijn minnares, mijn fietsmaat noodgedwongen thuis zit, alleen, net als ik? Maar ik duw het snel weg, dat getwijfel, ik stop het veilig onder. Dit is niet het moment voor gemier. Actie graag. Er valt trouwens aan de fiets nog een en ander herin te richten.

De eerste dag fiets ik parallel met de kust naar San Vicente. Het duurt lang vóór de drukte van Santander verdampt; ook de kleinere wegen zijn vol met korte-afstandsverkeer. Mooi is de omgeving voorlopig ook niet: er is veel lintbebouwing en nogal wat industrie. Een shockerend gezicht is de chemische fabriek van Solvay, die dampend en rook uitbrakend midden in een dorp ligt. Ik voel de neiging om hierin een teken van Spaanse milieuslordigheid te zien, maar dan denk ik aan Tessenderlo, op 10 kilometer van mijn eigen huis, en beseft dat ik weinig reden heb om me hieromtrent superieur te voelen.

Het stadje Santillana del Mar is al door velen geprezen om zijn authentieke schoonheid en statige herenhuizen. O.a. de Franse filosoof Sartre was er weg van. En inderdaad, jazeker, zonder twijfel. Maar ondertussen is Santillana ook een toeristische plek geworden waar zondagstoeristen met een verveelde air over de keien schuifelen en zondagsschilders hun doeken aan de man proberen te brengen. Ik baal.

De zee is de ganse dag amper te zien, want de weg loopt de hele tijd achter de laatste heuvelrug tussen water en land. Er zijn mooie krekken en een paar keer dringt de weg door tot bij van de prachtigste zandstranden, zoals te Comillas, en ook te San Vicente, het eindpunt van de dag. Langs de weg volgen de *hostales*, *pensiones*, *posadas* en vakantiecomplexen mekaar op; privé

huizen reiken met hun tuinen tot op het strand. Opvallend ook zijn de vele kloosters (en een priesterseminarie), die van op hoge heuvels uitkijken over de kust en de oceaan. Die monniken wisten dus waar het goed toeven was. Ondertussen is de geur van zonneolie met die van de wierook gaan wedijveren, maar lang geleden moet dit een streek zijn geweest waar het leven vriendelijk en God niet al te ver weg was.

Tijdens het weekend trekken de Spanjaarden uit de steden weg naar de bergen en het strand. Met een tentje vaak, of een hele resem tentjes als dat nodig is. Sociaal toerisme in eigen beheer, minder kleinburgerlijk dan de sleur van de caravan en minder blasé dan het gepronk met het weekendhuis. De camping te San Vicente is vandaag, zaterdag, dus flink vol, ondanks alle wolken en de kille noordwestenwind.

Startdagen klinken vaak in mineur, en dat is deze keer niet anders. De zon karig met gunsten, de frisse bries, het op zich mooie, maar toch behoorlijk verloederde landschap, de toeristische drukte: het lijken wel de Ardennen op een Belgische zondag. En tenslotte is er de onwennigheid van de eerste dag: de nieuwe wereld zit nog als een te ruime overjas om me heen.

Cantabrisch Gebergte 1

Het Cantabrisch Gebergte loopt parallel met de Noord-Spaanse kust van Baskenland naar het westen. Deze bergketen leeft wat in de schaduw van Pyreneeën en Alpen, terwijl hij toch veel te bieden heeft. Het enige beter bekende deel ervan zijn de Picos de Europa, een dichte verzameling steile, naakte pieken van om de 2500 meter. Er zijn geen doorgaande wegen door het hart van dit paradijs voor de pur sang bergwandelaar. Ook mijn route loopt via de flanken van de keten.

Via de noordflank van de Picos naar Cangas de Onis

Als de eerste dag al minnetjes was, de tweede is in een gullere toonaard gesteld. 's Ochtends staat er alvast een puur blauwe hemel te stralen, om 10 uur wijst een thermometer 22° aan en er is maar een klein beetje wind. Vlak na de start al zijn van op elke heuveltop in de verte de Picos de Europa te zien. Die zijn niet voor vandaag bedoeld: ik fiets nog steeds parallel met de kust boven het gebergte door. De zee evenwel hoort definitief tot het verleden, die zal ik pas de allerlaatste dag terugzien.

Te Panes start een weggetje dat tussen de Sierra de Cuera en het massief van de Picos door langs een klimmend rivierdal westwaarts gaat. Bij aanvang is het landschap nog redelijk open en zijn er mooie vergezichten op de bergen, zowel links als rechts, want ook die Sierra de Cuera reikt tot 1300 meter. De weg is net twee vakken smal en kronkelt gezellig met de rivier mee. Dat is niet gunstig voor koning auto en bovendien is hier opvallend weinig verkeer. De overheid heeft zich bijgevolg de zaak aangetrokken: men is bezig met de weg te verbreden en elke bocht recht te trekken door met graafmachines vraatzuchtige happen uit de rotswand te nemen. Snelheid is het credo van de vooruitgang, immers. Met lichte ergernis werk ik me door de verwoestingen heen die bulldozers en drillboren hebben aangericht. Pas als het spoor van verminking na lange tijd ophoudt, wordt de weg weer zo prachtig als hij altijd geweest is, en vervolgens, naarmate de kloof smaller wordt en de rotswanden steiler oprijzen, ook heel intiem, ja gezellig. Het overhangend geboomte werpt schaduw op het asfalt, wat door de milde temperatuur niet echt nodig, maar toch vriendelijk is. Zacht stijgend en dalend haal ik een gezapig tempo.

Na Arena de Cabrales, waar het nog steeds niet te warm is om in volle zon op een bank te eten, is het gedaan met het vriendelijk weggetje. Er dient zich een heus colletje aan van naar schatting 400 meter en niet al te steil. Het opent mooie panorama's, van verrassend dichtbij nu, op de Picos de Europa, Dan volgt een lange afdaling naar Cangas de Onis.

De camping is te Soto de Cangas, een paar kilometer vóór het stadje. Ik kom ongewenst vroeg aan: het is amper kwart over drie. Na installatie van de tent is het vier uur, een half uur later sta ik er gewassen, geschoren en fris ruikend bij. Maar je kan hier niet vóór 9 uur aan tafel! Hoe kom ik zo'n zee van tijd door?

Ik ga op verkenning in het dorp. Dat blijkt niet meer dan één kruispunt te omvatten, nu hedendaags tot verkeersrotonde omgebouwd. Daar omheen staan verspreid een honderdtal huizen, waaronder opvallend veel cafetaria's, restaurants en hotels. Dat is niet zo verrassend, want van hieruit vertrekt een weg dwars het gebergte in, naar Covadonga en zijn bekende bergmeren. Na de plek in de vier windstreken verkend te hebben, kies ik het verst van de weg af gelegen terras, onder bomen in een tuin nog wel, bestel een biertje (*una cerveza*) en schrijf. En lees een stukje. Half zes. Via een ommetje terug naar de camping, waar ik, op een bijharde houten stoel met rechte rug gezeten, de

aankomst van de latere gasten in het oog hou. Het duurt nog een eeuwigheid voor het acht uur is en ik aanstalten kan maken om naar het restaurant te gaan.

Door de Desfiladero de los Beyos naar Riaño

Als ik de volgende ochtend wakker word, is er wat mis met het licht. Ik steek mijn kop door de tent-spleet: een loden lucht hangt laag boven de aarde. De tent is kleddernat, de hele inboedel is klam van de vochtigheid.

Volgens het boekje wordt deze dag de zwaarste van de hele rondrit. Vandaag immers scheer ik langs de westelijke flanken van de Picos de Europa, zuidwaarts, en de route gaat over een flinke pas, de Puerto del Ponton. Met zijn 1280 meter is dat niet de hoogste van de reis, maar ik vertrek wel op slechts 80 meter: 1200 meter klimmen is een flink eind.

Maar uit de wielrennerij weten we dat niet alleen het aantal klimmeters een rit zwaar kunnen maken. Ook de omstandigheden spelen een rol: de wind, de temperatuur, de regen, het wegprofiel. Welnu, deze omstandigheden zijn optimaal: het is onder het grijze wolkendek 20° en er staat een rugwind vanuit het noorden. Ook het wegprofiel is perfect. Eerst gaat het langs de Rio Sella, die aanvankelijk nauwelijks klimt en pas na 35 kilometer wat meer verval krijgt, zodat de snelheid zéér geleidelijk zakt van een snelle 18 naar zo'n vlotte 11 km/u. Als ik tenslotte van de rivier af ga en de eigenlijke beklimming begint, zet de snelheidsmeter zich vast op een beschaafde 8 à 10 km/u. Er is regelmatig vals plat om op adem te komen en er zijn geen energieverspillende afdalingen tussendoor. Kortom: dit is een snoes van een pas.

In het begin van de rit gaat de weg door de Desfiladero de los Beyos, een enge kloof. Best aardig om zien, maar niet zo'n hoogtechnisch staaltje van ingenieursvernuft als mijn reisgids beweert, en zeker geen kloof die zijn gelijke in de Alpen niet vindt. Het vermoeden rijst dat hier overgeschreven is uit de een of andere Spaanse promotiebrochure. Dat neemt niet weg dat deze kloof toch het mooiste stuk van de dagroute uitmaakt.

Vanaf een paar honderd meter onder de pas trekken wolken de hemel helemaal dicht, en als ik tenslotte boven ben, is er niets te zien. Niets behalve flarden mist die over de top scheren. Geen triomferend over valleien uitkijken dus, er rest me niks dan na kort verwijl aan de afdaling te beginnen. Het is een zachte, korte afdaling van amper 200 meter, door een brede vallei met grasland en koebeesten, naar het stuwmeer van Riaño. Het is deze immense waterplas die de oorzaak is van de mist die nu, naar verluidt, haast permanent op de pas hangt.

Zodra ik de eerste tentakels van het stuwmeer in het vizier krijgt, gebeurt er iets met het weer. De zon is opeens weer van de partij en de wind draait in één slag van koel noord naar warm zuid. De warme wordt getemperd door de hoogte, maar je voelt dat deze wind een geschiedenis heeft, een verleden van hete vlaktes en geschroeide velden. Zal dat verleden mijn toekomst zijn?

Het stuwmeer van Riaño heeft sociale geschiedenis geschreven. Toen de autoriteiten in de jaren '80 besloten om een hele vallei met talrijke dorpen onder te laten lopen, ontstond een georganiseerde protestbeweging van bewoners en milieuactivisten. Ze kreeg niet meer gedaan dan dat het stadje Riaño op een hoger niveau heropgebouwd werd. Stijlvol, zeker, met brede hoofdstraat en statige gevels en galerijen. De beide antieke kerkjes zijn steen voor steen terug in mekaar gezet. Toch heeft het geheel iets kunstmatigs. Alle gebouwen zijn even nieuw, zelfs de straatstenen lijken nog maar net gelegd, en talloze gevels staan er onafgewerkt bij, met open gaten voor deuren en ramen, vaak met houten panelen afgedekt. Het wekt allemaal de indruk alsof hier nog steeds niet echt geleefd wordt.

De weg volgt een tijdlang de oevers van het meer, met veel op en af en veel bochten en werkelijk prachtige panorama's van vooral de westelijke bergketen.

De camping ligt een eind voorbij Riaño, bij de meest oostelijke vinger van het meer, te Boca de Huérgano. Het dorp, niet meer dan 50 huizen, ligt langs een doorgaande weg (met weinig verkeer). Het is een nietige plek, verloren tussen de heuvels en net buiten de greep van het water. Maar er is een apotheek, een kinderspeelsterrein en een *hostal* met restaurant. Ik hoop op een maaltijd met flink wat koolhydraten, want na de middag zat ik voortdurend met het gevoel dat de brandstof op geraakte.

Vlakten van León

Onder het Cantabrisch Gebergte strekt zich een uitgestrekte hoogvlakte uit, die een groot deel van de landstreek Castilië-León omvat. Deze *meseta* golft zacht op en neer tussen de 800 en 1000 meter en wordt door een aantal bergruggen doorsneden. De landstreek León vormt het meest noordwestelijke

deel van deze streek, en ofschoon ze geen bestuurlijke of geografische eenheid vormt, heeft ze toch op grond van haar geschiedenis een sterk zelfbewustzijn en een eigen identiteit ontwikkeld.

Naar León

Het is een lange etappe van om en bij de 100 kilometer naar León. Met het oog daarop vertrek ik vroeg, zo rond 9 uur. Op dat tijdstip bevindt zich de ganse camping, het kamp van de jeugdbeweging inclusief, nog in een sluimertoestand; ook de bar en de *recepción* zijn nog dicht. Door nood gedwongen en met amper enig schuldgevoel vertrek ik zonder te betalen. Moeten die Spanjaarden maar tijdig uit hun bed komen in plaats van het beste stuk van de dag, de frisse ochtend, te verslapen.

Na het stuwmeer vervoegt de weg de bedding van de *rio* Esla. Vanaf dan is het de ganse dag zacht dalen tot in de omgeving van León. Het landschap verliest snel zijn grootsheid. De heuvels zijn lager en ronder nu en met struiken en bomen begroeid. Mijn verwachting om in deze vlakke in een hete Spaanse zomer terecht te komen, komt niet uit, integendeel: de hemel wordt almaar grauwer. Waar bij het ontwaken nog een zacht zonnetje tussen de wattige wolken doorpriemde, trekt in de loop van de ochtend alles dicht. Af en toe waait er zelfs wat verloren nattigheid mee op de wind. Die is redelijk straf en komt uit het westen. Dat deugt dus niet: westenwinden voeren hier net zo goed als bij ons de grillen van de oceaan aan. En fris is het ook: de wind trekt af en toe alle haartjes op mijn armen overeind.

Na het industriestadje Cistierna probeer ik een parallelle landelijke weg. Die biedt inderdaad wat ik gehoopt had: absolute verlatenheid, maar ik moet er voor het eerst een schudderig wegdek bij nemen. De weg voert langs weiden waarin ooievaars waden en door dorpen waar boven op het wegdek de koeienmest tot een zachte laag is aangedikt. Dit is de streek waar het water van de stuwdam hogerop voor bestemd is. Het wordt via kanalen en beken tot in bovengrondse betonnen leidingen gebracht, zodat het kan aangewend worden voor bevoeiing en welvaart.

De weg blijft de ganse tijd zacht dalen, maar de tegenwind drukt het tempo. De lucht wordt hoe langer hoe grauwer en tenslotte, in de namiddag, daar is hij dan echt: de regen. Ik dek alle bagage en mezelf af, trek de klep van mijn pet als een afdakje tot vlak boven mijn bril en trap stoïcijns door. Maar als ik op de akelig drukke N601 naar León terechtkom, waar vrachtwagens het met stof en smurrie vermengde water telkens opnieuw opgooien, wordt het wel erg nat. De regen, gejaagd door de wind, striemt nu agressief en kwaadaardig tegen me op. Ik zoek een paar keer noodgedwongen mijn heil onder afdakjes van de talloze autogarages waarmee de weg is afgeboord. Als ik León binnenrij, trekt de hemel nog eens een extra sluis open. Het is ook koud nu: in de stad wijzen alle thermometers 12° aan. Van onder een druppelend petje en lekkend aan alle kanten vraag ik de weg naar het hotel.

Na installatie op de kamer en terwijl de hemel stilaan open waait, ga ik de stad in, naar het verkeersvrije centrum met de kathedraal, beroemd om zijn glasramen, al is de voorgevel met de gebeeldhouwde portalen ook niet mis. Het is één van de allerbelangrijkste monumenten van het middeleeuwse christendom en mede daardoor ook nu nog een mijlpaal op de pelgrimsroute naar Santiago de Compostela, de *camino*. De pelgrims maken dan ook deel uit van het stadsbeeld. De meesten zien er in goeden doen uit, gebronsd, uitgeslapen en weldoorvoed, maar ik kom ook een man tegen die zwaar op zijn pelgrimsstaf leunt en bedenkelijk loopt te hinken.

Ik begeef me naar een bar tegenover de kathedraal en beland aan een tafel naast een *caminero* pur sang. Hij is alleen en wat ouder, net als ik, nonchalant in short, gebruide benen, kaalgeschoren, met stoppelbaard van een week. Hij rookt na zijn maaltijd een pijp en is de hele tijd in zichzelf verzonken, als iemand die al lang alleen reist en gewend is geraakt aan de inwendige monoloog met zichzelf. Als hij uiteindelijk toch even opkijkt, spreek ik hem aan en ontpopt hij zich evenwel als een praatgrage (Engelssprekende) Portugees, die inderdaad op weg naar Santiago is, niet te voet, maar met de fiets. We filosoferen wat over fietsen en reizen en over het katholieke geloof en de zin van een tocht naar Santiago.

Avondmaal in het restaurant met de prachtige naam *El segundo de Maio*, De Tweede Mei. Een eerlijk menu met eindelijk deegwaren (o die koolhydraten) en kip met de onvermijdelijke frieten. Voor nog geen € 8, fles wijn inbegrepen. Zodat deze kwalijke dag een positief einde heeft.

Over de *meseta* naar Zamora 1

Ik verlaat León via de drukke N630. De vlakke ten zuiden van de stad heeft een reputatie: het is er steenkoud in de winter, zegt men, en bloedheet in de zomer. Maar vandaag is het bewolkt en staat er een kille wind, de nasleep van de regen van gisteren. Misschien is dat wel een meevaller. Elke

Santiago-pelgrim zal het een geschenk van de hemel noemen als ik hem vertel dat ik hartje zomer op de *meseta* heb gefietst ingeduffeld in een dikke fleece boven op twee T-shirts.

Na 20 kilometer kan ik eindelijk van de drukke weg af en krijg de verwachte plattelandsweg onder de wielen: bobbelig en opgelapt, maar uiteindelijk nog best te doen mits wat laveren naar de betere stroken. De kopwind valt minder mee: hij drukt de snelheid op dit vlakke terrein tot hooguit zo'n 18 km/u. Alsof je de ganse dag op vals plat fietst, of met een ingebouwde snelheidbegrenzer opgescheept zit.

Aanvankelijk is het landschap eentonig, met veel groengewas en maïs, maar na de middagpauze (te Valencia de don Juan, met zijn bekende kasteel), als meer graanvelden en geploegde akkers het kleurenpalet met geel en bruin aanvullen, krijgt de *meseta* de haar toegedichte grandeur, mede ook door de rust van de siësta en onder een stilaan uitklarende lucht, met grote plakken blauw tussen de mooiweerwolken.

De meeste dorpen liggen een eind van de weg af, maar de enkele keren dat dat niet het geval is, zie ik wat wellicht de oorspronkelijke bewoning van deze hoogvlakte is geweest: huizen die, achter een stenen gevel, onder een heuvel in zijn gebouwd. Warm in de winter en koel in de zomer. De schoorsteen steekt als een paddestoel uit de aarde omhoog. Of die huizen nu nog bewoond zijn, is niet duidelijk; veeleer lijkt het erop dat ze vandaag nog slechts als voorraadschuurtje dienen.

De straffe wind eist zijn tol van het lichaam. Als ik tegen 6 uur aankom op de camping te Santa Cristina de la Polvorosa, een onooglijk dorpje nabij Benavente, ben ik, voor het eerst deze reis, blij dat ik van de fiets af kan – en dat na een vlakke rit!

De camping is mooi gelegen bij een zijrivier van de Esla en erg schaduwrijk. Een restaurant is er niet, en evenmin in het dorp. Maar er zijn een aantal bars bij het water, en in één van hen wordt op mijn verzoek een maaltijd klaargemaakt. Ik kies voor een veilige *plato combinado* met biefstuk, tomaat, ei en frieten, en de fles wijn wordt eens te meer gul op de tafel gezet. In alle hoeken van het etablissement staan gokautomaten te blikkeren en de teevee staat luid te schetteren terwijl niemand kijkt. Aan het plafond draaien propellers nog even furieus als toen het warm was. Het is er een druk komen en gaan van alleen maar mannen, die even komen aanleunen bij de bar, roken, drinken, converseren, papertjes en sigarettenpeuken op de grond gooien. Sommigen komen recht van het werk (dat is aan hun *outfit* te zien) voor nog een biertje vóór de finale thuiskomst. Pas als het tijd voor het avondeten is, zo rond halftien, loopt de zaak leeg. Ik vertrek voldaan, met een volle maag en een pak nieuwe energie, want de biefstukken worden hier aan de meter verkocht. Spanje is geen land voor vegetariërs. Kan ook niet anders, met al die stieren van meer dan een halve ton die overal zomaar voor het plezier in arena's worden afgemaakt. Die moeten toch allemaal ook opgegeten worden.

Tijdens de digestieve avondwandeling valt me op dat van nagenoeg alle huizen de luiken dicht zijn, terwijl het helemaal niet warm is. Hier koestert men de duisternis. Al bij al is er wellicht niet zóveel verschil tussen wonen onder een dikke laag aarde met slechts één deur naar het licht en wonen in een huis met gesloten luiken. Het dorp is doods. Levendig is, terwijl stilaan de duisternis valt, alleen nog de uitgaansbuurt bij de rivier, waar in de bars het leven lawaaiërig en wel tot 2 uur 's nachts door zal gaan.

Over de *meseta* naar Zamora 2

De ochtend van de tweede dag op de *meseta* is er geen spatje wolk meer aan de hemel. Het wordt een lekkere dag, die pas in de namiddag zal opwarmen tot zo'n graad of 25.

Waar ik in het bereik van rivieren fiets en de irrigatie zijn werk doet, is er veel groen in het landschap, zoals maïs en klaver, en zijn de percelen klein, zodat een grillig, chaotisch, zeg maar lelijk lappendeken van veldjes ontstaat. Tussen de rivierdalen in evenwel, waar de weg aan hoogte wint en de irrigatiesystemen niet meer doordringen, herwint de vlakte zijn weidsheid: eindeloos glooiende graanvelden, wiegende halmen in de zachte wind, de kleuraccenten van bruin en diepbruin waar de aarde is geploegd. Een verre, lage horizon met daarboven een open, blauwe hemel. Zo rond en na de middag heb ik het daar erg naar mijn zin.

Middagpauze in het dorp Villarin de Campos. Ik koop er brood in de lokale *panaderia*, helemaal achter in een stoffig steegje, begeef me dan van de doorgaande weg het dorp in en beland op een immense open ruimte aan de voet van de kerk, waar ik op een terrasje mijn hagelverse brood verorber onder het geklepper van de ooievaars die op de kerktoren hun nest hebben. Ik heb er een gesprek met één van de dorpelingen, een moeizaam gesprek bij gebrek aan een gemeenschappelijke taal, maar het feit zelf is opmerkelijk, want als fietser word ik hier niet aangesproken. Ik begrijp uit zijn verhaal dat het leven hier hard is, dat de jeugd wegtrekt naar de steden, ook uit verveling, want er valt

hier weinig te beleven: geen bioscopen, geen discotheken, geen glamour. Het is het klassieke verhaal van de leegloop van het platteland.

Zamora is een prettige, levendige stad, met een breed uitgemeten, verkeersarm centrum, een café- en terrascultuur waar we zelfs in Vlaanderen niet aan kunnen tippen, talloze pleinen en parkjes en voor de cultuurfreaks een aantal Romaanse kerkjes plus kathedraal. Puur uit nationale trots bezoek ik een verzameling Vlaamse wandtapijten uit de 15de eeuw in het kathedraalmuseum. Er hangen er een tiental slechts, maar ze zijn stuk voor stuk groot genoeg om een wand van een ruime kamer te bekleden en zo fenomenaal gedetailleerd en kleurecht dat het verschil met de schilderkunst begint te vervagen. Toch blijft het fijnste aan Zamora de levendige sfeer als ik, na de siësta, door de stijlrijke straten terug naar de Plaza Mayor wandel, terwijl mijn ogen zich tegoed doen aan de zomerse vrouwen en de statige gevels.

Sinds León en ook in Zamora kom ik voortdurend graffiti tegen die pleiten voor de afscheiding van de landstreek uit de Junta Castilla y León: *León solo of país Leoneses sin Castilla* of zo. Vooral verkeersborden zijn als dragers van deze politieke boodschap uitverkoren. Mochten de separatisten op de hoogte zijn van mijn rondrit door de landstreek León, waarbij ik inderdaad vermijd de grenzen met Castilië over te steken – kwestie van de rondrit enige eenheid te geven – dan zouden ze wellicht opgetogen zijn over deze impliciete erkenning van León als culturele regio.

Naar de Portugese grens

Vermits León in het westen aan Portugal grenst, is het niet zó vreemd om, al was het maar om goedkoop onderdak te vinden, even de grens over te steken. Het Portugese grensstadje Miranda do Douro heeft een kampeerterrain, en van daaruit kan ik ook weer verder naar de gebergten die de landstreek León in het westen afsluiten. De trip naar Miranda do Douro is bovendien eerder kort, wat me, mits een vroege aankomst, ruimte geeft voor een hoognodige wasbeurt en de kans om wat op krachten te komen na de lange etappes van de vorige dagen.

De secundaire weg naar de Portugese grens is tot mijn verbazing nogal druk, met een hoog percentage aan vrachtwagens. Ergens in een dorp onderweg legt een jonge man me enigszins overbodig uit dat er veel grensverkeer is naar en van Portugal. Pas na de middag zal de drukte geleidelijk wegebden.

De *meseta* is hier niet meer bevoeid. Doordat het terrein ook niet meer zo vlak is, maar meer glooit, biedt het vooral in het begin golvende en bovendien kleurrijke landschappen: rood, geel en bruin zijn de kleuren van de aarde, groen zijn de rustpunten van de schaarse bomen. Verder oostwaarts valt ook de landbouw weg en gaat dorre heide overheersen, met af en toe een partij naaldbomen of verwilderde olijfgaarden. Naar de Portugese grens toe puilen rotsen als kale schedels uit de schrale grond; hier overleven slechts petieterige eikjes en vinden alleen schapen nog wat eetbaar voer. Het landschap is niet echt aantrekkelijk, maar blijft toch bekoren doordat het zo weinig sporen van menselijke ontginning vertoont. Niettemin sluipt na een tijdje andermaal een vleugje verveling binnen en begin ik te hopen op wat meer spektakel de volgende dagen.

Dat spektakel komt ontijdig vroeg als ik de vallei van de Douro induik, die hier de grens met Portugal vormt. Aan de andere oever ligt het stadje Miranda. Die vallei is niet zo soft als ik had voorgesteld: het water heeft een diepe snee in de aarde gemaakt – of was die snee er eerst en heeft het water de makkelijke weg gekozen? Ik suis de diepte in naar de rivier. De rotswanden vormen een smalle, haast loodrechte kloof. Beneden bij het water zie ik hoe de eerste huizen van Miranda zich hoog op de andere wand tegen de lucht aftekenen. Ik ben maar matig in mijn sas met deze bergachtige afsluiter. In mijn naïeve verbeelding had ik me deze omgeving altijd als een weelderige vallei voorgesteld, zag ik groene oevers met geboomte, bruggetjes over het water, een eilandje misschien. Evenmin blijkt de camping knus bij het water te liggen, maar ergens ver van de rivier af tegen een stoffige helling.

Op de heuvel tegenover het kampeerterrain, gescheiden door een nu droogstaand riviertje, ligt het oude Miranda do Douro. Met een flink stuk van de ringmuur en bijhorende poort en de grote kerk, het enige gebouw dat boven het dakniveau uitsteekt. Via een voetpad ben ik er in een kwartier. Meer Portugees kan een stadje niet zijn: de gewitte gevels, de klimmende en dalende straten zonder voetpaden, aangelegd met ronde kasseien en in het midden een vlakke strook plavuizen of platte stenen, de bloemen achter tralies en smeedwerk. In de late namiddag is het er gezellig toeristisch druk, maar als ik er tegen valavond terugkeer voor het avondmaal, zijn alle dagjesmensen verdwenen en heerst doodse verlatenheid. Alleen op het centrale pleintje zitten nog wat late mensen te wachten op het donker, terwijl de ondergaande zon zijn laatste stralen werpt op de torens van de grote kerk.

De volgende dag rij ik noordwaarts door een stukje Portugal naar de Spaanse grens, een traject van zo'n 30 kilometer. Over kleine wegen door dorpen die nog een sfeer van lang geleden

hebben: Malhadas, Povia. Loslopende koeien zoeken voer in de bermen. Er lopen kleine, schrale mannen rond en in zwart geklede, pezige vrouwen. Iemand drijft, op de rug van een ezel gezeten, zijn veestapel voor zich uit: 3 koeien en 2 schapen. Het zijn dorpen waaraan te zien valt dat ze van de aarde leven: de straten zijn bedekt met een dikke laag mest. Mijn doortocht op super-de-luxe fiets lijkt een vloek in deze wereld waar op basisniveau wordt geleefd, maar men wenst me vriendelijk een goede dag: *bom dia*. Ik schaam me een beetje en verzuim foto's te maken.

Bergen van León

In het westen van León liggen een aantal bergketens van noord naar zuid boven elkaar, die een tegenhanger vormen voor de *meseta* en zowat de grens met Galicië vormen. Helemaal bovenaan is er een stuk van het Cantabrisch Gebergte, daaronder de Montes de León en de Sierra de la Cabrera. De meest zuidelijke bergketen, die tegen de hoek van Portugal aanleunt, is de Sierra de la Culebra.

Door de Sierra de la Culebra naar Puebla de Sanabria

De Sierra de la Culebra is een bescheiden bergketen met toppen van amper 1200 meter. Mijn route loopt vlak onder de hoogste top door. Vermits de etappe ook meer dan 100 km lang is en nogal wat landelijke, vermoedelijk minder vlot lopende wegen volgt, heeft ze alles in zich om tot de zwaarste van de hele reis uit te groeien. Bovendien – en dat was van de kaart niet af te lezen – zal de weg de ganse dag van het ene naar het andere dal lopen, onafgebroken klimmend en dalend en gemeen steil bovendien. Gelukkig zit het weer mee: lekker zonnig, niet te warm en weinig wind.

Zodra ik van de grotere weg N122 afsla, recht naar de Sierra de la Culebra toe, valt alle verkeer weg. De volgende 50 kilometer, tot Puebla de Sanabria, zal ik amper een tiental wagens tegenkomen.

De beklimming vertrekt op zo'n 800 meter hoogte en verloopt in twee fases. Direct na het dorpje Nuez is er een schrikbarende afdaling over een hotsebotsend wegdek een diep dal in. Van daaruit gaat de weg, eerst zacht stijgend langs een beek door een intiem valleetje, dan fermer klimmend over heuvelkammen weer naar boven. Naar het einde toe zijn de allerkleinste versnellingen nodig. Het is één van de meest geurige trajecten die ik me kan herinneren: hars van dennenhout eerst, nadien, sterk en indringend, lavendel en tijm, tenslotte een mix die veel van wierook, zo sterk, weg heeft. Eenmaal over de top gaat het flink omlaag. Tenslotte komt de finale klim door een desolaat, van god en mensen verlaten landschap. De flanken van de heuvels zijn met maquis begroeid, er groeit amper een boom en nergens valt een spoor van menselijke aanwezigheid te bespeuren: geen schuurtje, geen prikkeldraad of hekje, zelfs de alomtegenwoordige elektriciteitspalen laten het afweten. De weg loopt naakt tegen de hellingen op, angstaanjagend verlaten. In de verte, tegen de horizon, de kam van de *sierra*, al kan ik nu nog niet zien waar precies de weg er overheen gaat. En mocht het 5 graden warmer zijn en mocht de zon niet, zoals nu, regelmatig door de zon afgedekt worden, zodat de hele omgeving in de hitte zou liggen blakeren, ik zou wellicht écht bang zijn geworden in deze desolate wildernis. Er zijn lange, steile stukken waar ik met de allerkleinste versnellingen kruipend tegenop wroet. Hooguit een enkele vogel vormt een teken aan de lucht, en dan de sprinkhanen, die in massa's op het asfalt zitten en waarvan vele mijn verwoestende doortocht niet overleven.

Ergens op zo'n blakke heuvel haalt een wagen me in. De chauffeur stopt even verder, stapt uit om me te begroeten. Het is een vriendelijke Madrileen in het gezelschap van zijn zoontje. Hij is verbaasd om in deze omgeving een zwaarbepakte fietser aan te treffen, alleen nog wel. Hij informeert: gaat het wel goed? Hij wil me graag helpen: wil ik misschien een lift, of een fles water? Ik verzeker hem dat ik het allemaal onder controle heb, en op dat moment is dat ook zo. Ik moet wel een sterk hart hebben, zegt hij, om dit op mijn leeftijd (!) nog aan te kunnen. (Dat klopt niet: mijn hart slaat 70 in rust, ik ben alleen maar spieren en motivatie.) Hij is nog wel eens fietsreizigers tegengekomen, zegt hij, maar die waren altijd met twee, of in een groepje. Maar ik: *sin mujer, sin amigo*, moederziel alleen, *por qué?* Mijn Spaans reikt niet toe om het uit te leggen, en als ik in het Engels probeer, verleg ik alleen maar het probleem naar hem. Maar uiteindelijk zegt hij het zelf: *la grandeza de la natura*, de grootsheid van de natuur, is het dat waarom ik het doe? Ik kan alleen maar knikkend beamen.

Nadien maakt de weg nog een brede bocht om tenslotte naar de pas te klimmen, een zadel vlak onder de hoogste piek van de *sierra*, de Peña Mira, 1238 meter.

Na de afdaling, als alle leed geleden lijkt en de weg naar het einde open ligt, slaat de man met de hamer toe. Want al ligt de *sierra* wel degelijk achter me, de weg blijft rukkerig op en neer gaan, het wegdek biedt veel rolweerstand en ondertussen heeft ook een harde tegenwind de kop opgestoken.

Het demoraliserende gehobbel over het wormstekige asfalt haalt het onderste uit mijn psychische weerstand. Zelfs op vlak terrein krijg ik de meter nog amper boven de 13 per uur uit, en zodra het omhoog gaat, moet ik naar het kleinste kamwiel, is dat niet belachelijk? Ik stop in de enige schaduwplas van uren in het rond om wat te eten. Het noodrantsoen voor hopeloze momenten als dit: koekjes met rozijnen, een potje yoghurt. Het helpt, een beetje.

Maar uiteindelijk moet ik wel van boven op de allerlaatste heuvelrug Puebla de Sanabria vóór me zien, een oude stad boven op een rots bij een rivier. Als een lijk val ik de camping binnen, al hou ik de schijn van leven hoog.

Onder de Sierra de la Cabrera door naar La Bañeza

Na een erg frisse nacht begint de dag onder een azuurblauwe hemel. Toch ben ik niet helemaal *in the mood* als ik Puebla uitrij. Het is de twijfel die weer opduikt. Als je alleen bent, ben je geneigd om almaar door te gaan. Zolang je in beweging bent, is er geen tijd voor vragen en geen bewustzijn van eenzaamheid. Zo krijgen belevenissen echter geen kans om wat dieper door te dringen, blijven alle ervaringen oppervlakkig en voorbijgaand. Niets beklijft. León en Zamora waren indrukwekkende genoeg voor een dagje meer, Puebla had een goede camping met zwemdok, best leuk om even op adem te komen. Maar dat durf ik niet aan, want hoe kan je dan nog aan jezelf ontsnappen?

De route loopt in oostelijke richting onder de Sierra de la Cabrera (2100 meter) door. Het landschap is erg groen en ongerept, het terrein golft, de weg slingert prettig heuvel op en af. De hellingen zijn kort en vaak nijdig. Lekker fietsen, zeker voor wie dol op schakelen is, want de weg golft onophoudend, de hellingen zijn moeilijk inschatbaar. Het is dan ook een gedroomd terrein voor motards, die me regelmatig op topsnelheid passeren of kruisen en op dit parcours al kun kunstjes kunnen uitproberen. Ergens langs de kant van de weg staat een gedenksteen voor één zo'n *motero*, die zijn passie voor snelheid met zijn leven heeft betaald.

La Bañeza is een provinciestedje dat geen toeristen trekt. Ik vind er een goedkope, wat treurige kamer in Hostal Oriental: twee bedden, één nachtkastje, één stoel. Verder niks: geen wasbak, geen spiegel, geen kapstok, geen gordijnen, zelfs geen kitschplaat aan de muur. Maar er is warm water (op de badkamer op de gang) en redelijk schoon is het wel. Het hotel, dat beslist betere dagen heeft gekend, bevindt zich aan de ring rond de stad en mikt vooral op vrachtrijders en handelsreizigers. Nu evenwel, zondag halfzes, zit de bar vol met niets dan oudere mannen, allen in deftig hemd, die aan vier, vijf tafels zitten te kaarten, te drinken, te snoepen.

Ik ga de stad in, die een even weinig opgesmukte indruk maakt als het hotel. Het centrum is een plein-met-fontein dat als verkeerswisselaar dient. Er is één autovrije straat die hierop uitmondt en die, net als in de dorpen op het platteland, in beton gegoten is. Er zijn bars, discotheken, restaurants. En een heleboel terrassen: eentje voor gepensioneerden met een hoge staat van dienst, eentje voor de middenleeftijd, eentje voor de jeugd. Ik kies, in weerwil van de harde feiten, toch maar voor de tweede groep.

Over de *camino* en door de Montes de León naar Ponferrada

Van Astorga tot Ponferrada, dat is zo'n 40 kilometer, valt mijn route samen met de *camino*, de veelbelopen pelgrimsweg naar Santiago de Compostela. Dat is er ook meteen aan te zien als ik Astorga binnenrij, want de caminards zitten, liggen en hangen er rond, in bosjes, in duo's of solo. De meest opzichtig in rennersoutfit geklede en als levende reclameborden rondrijdende fietsers zijn (toevallig?) Vlamingen, hoor ik.

Vanuit Astorga leidt een directe route dwars door de Montes de León naar Ponferrada. Het traject is in de Santiago-literatuur goed gekend, want de pas halverwege is met zijn 1500 meter voor de meeste pelgrims het hoogste punt van de tocht. Daar bevindt zich ook het bekende *cruz de ferro*, een onooglijk ijzeren kruis op een houten paaltje boven op een hoop keien; het is de bedoeling dat elke bedevaarder aan die hoop letterlijk zijn steen toevoegt. Wie dit *cruz de ferro* haalt, mag ervan uitgaan dat het ergste leed geleden is en hij (zij) binnen twee weken in Santiago aankomt.

Tien jaar geleden zat ik al op dit traject: een groepsreis, te voet met rugzak en al, van Astorga naar Santiago. Ik ben verwonderd dat de steenhoop omheen het *cruz de ferro* precies niet erg gegroeid lijkt in al die tijd en ondanks de *hausse* die Santiago ondertussen heeft gekend. Wél nieuw zijn de kaartjes met wensen, boodschappen en verzuchtingen die op de paal en op de keien zijn aangebracht. Even nieuw zijn de communicatiestations die in de hele omgeving op de hogere heuveltoppen zijn opgericht: ook de pelgrim gaat tegenwoordig niet meer zonder zaktelefoon op stap. Zoals die fietsende Spanjaard die ik even vóór de pas inhaal en ongegeneerd op de steenhoop gaat

zitten en oeverloos begint te bellen om het thuisfront tot in de puntjes op de hoogte te stellen van zijn exploit.

Niet veranderd is het landschap. De toppen van dit afgeronde, met maquis en grasland begroeide gebergte gaan tot 2000 meter. De weidsheid van het panorama is enorm: *la grandezza de la natura*.

Ook voor mij is het de hoogste pas van deze rondrit door het Cantabrisch gebergte en de landstreek León. Maar Astorga ligt al op 900 meter en de klim verloopt zeer geleidelijk, met goed inschatbare stijging. Tot Rabanal del Camino gaat het zachtjes omhoog tegen 10 à 12 km/u, nadien schakel ik naar het kleinste kamwiel en kan ik 7 à 9 aanhouden, maar altijd zonder moeite; al fluitend bijna glijd ik zoetjes naar boven. Het is zachtwarm en o zo stil in deze Montes de León.

Met de fiets de *camino* afrijden is niet de ware geest: de échte pelgrim gaat te voet. Van huis uit, vanuit ergens in Frankrijk, vanaf de Pyreneeën of vanuit León, het doet er niet toe, maar te voet. Niet dat een fietstocht naar Santiago niet respectabel zou zijn, zeker als je vanuit een noordelijk land vertrekt. Maar ik kan me voorstellen dat de pelgrim-te-voet weinig sympathie kan opbrengen voor de fietsers die hem (haar) telkens weer vanachter de rug voorbijschieten, die toch minstens 4 keer zo snel gaan en altijd als eersten in de *refugios* aankomen en de betere slaapplekken bezetten. Al dat gefiets maakt dat een eeuwenoude pelgrimage tot een fietsroute wordt gedegradeerd en aan sacraliteit en grootsheid inboet. Dat het de meeste bedevaarders niet om godsvrucht gaat, doet er niet toe, het is de confrontatie die telt, met de natuur, het klimaat, je reisgezellen en tenslotte jezelf.

De afdaling langs de westelijke kant is één van de allersteilste die ik ooit heb meegemaakt. Ze is vergelijkbaar met bijvoorbeeld de afdaling van de Splügenpas in de Alpen (langs de zuidkant) of van Campo Imperatore in de Gran Sasso (Italië). Ook hier is het dalen met de beide remmen dichtgeknepen tot je pijn in de vingers krijgt, ook hier is het halt houden af en toe om de velgen en remblokjes te laten afkoelen. Ik beleef dus weinig plezier aan deze afdaling, die veel dieper gaat dan langs de andere zijde: Ponferrada ligt een flink eind lager dan Astorga: zo rond de 500 meter. Dat blijkt trouwens ook uit de warme lucht die me vanuit de vlakte komt toegewaaid. Het voelt aan alsof ik een ander seizoen of een andere klimaatzone induik. Voor het eerst sinds het begin is het 30° warm. Eindelijk het zuiden, eindelijk die klap van de zon op je kop elke keer als je van de schaduw het licht inrijdt.

Te Ponferrada zie ik alle pelgrims koers zetten naar de *albergue* die in de vlakte aan de voet van de stadsheuvel ligt. Maar, luxebeest, ik wil toch liever, bij gebrek aan campingcomfort en de rust van een eigen tent, een bed, een douche, een eigen plek. Ik vind een goed en betaalbaar pension in het centrum van de nieuwe stad.

In het centrum, dat is: een fontein waar vanuit brede boulevards verkeer uit 4 windstreken toekomt. Geen centraal plein, geen markt. Wel ruime stoepen. Een van de lanen is zo immens breed dat op de middenberm terrassen zijn uitgezet. Aan verkeersbeheersing is wel gedacht en de auto's rijden opmerkelijk traag en stoppen voor elk zebrapad zodra een voetganger opduikt. Een moderne, wat chique stad eigenlijk, aangebouwd tegen de groene uitlopers van de bergen.

Het noordwesten van León, waar Ponferrada de belangrijkste stad is, wordt de Bierzo genoemd. Het is een streek waar nog Keltische elementen en tradities in ere worden gehouden en in die zin eerder verwant is aan Galicië, het uiterste noordwesten van Spanje. Net zoals je in León overal graffiti aantreft die pleiten voor de afscheiding van Castilië, vind je hier slogans voor de aansluiting van de Bierzo bij Galicië. Zo valt er dus nog heel wat af te handelen en te reorganiseren in het moderne Spanje.

Cantabrisch Gebergte 2

Vanuit Ponferrada voert een secundaire weg in een wijde, naar het noorden en oosten afbuigende boog door de zuidelijke uitlopers van het Cantabrisch Gebergte en langs het stuwmeer van Los Barrios de Luna. Op de kaart is het een nadrukkelijk in het oog springend traject dat smeekt om gefietst te worden, temeer daar bij het stuwmeer ook campings zijn.

Door de Cordillera naar het stuwmeer van Los Barrios de Luna

Ponferrada in noordelijke richting verlaten is niet zo evident als het lijkt. Want alle fietsers met bagage gaan hier west, naar Santiago. Bij het uitrijden van de stad roepen verschillende mensen me toe dat ik verkeerd zit. Er stopt zelfs een auto om de door pelgrimsziekte of een ander soort verdwazing aangevreten reiziger terug op het juiste spoor te zetten. Ik roep ze toe dat alles oké is, blij met deze tekenen van oprechte bezorgdheid.

Ofschoon de weg op de kaart met groen is aangestreept (dwz: landschappelijk mooi is), zal het geruime tijd duren voor ik aan de greep van beschaving en vooruitgang ontsnap. Het begint ermee dat de bescheiden secundaire weg tot een bijna-autostrade is omgebouwd, een *autovia*. Hier worden (met Europese steun alweer) nog wegen met veel spierballenvertoon gemaakt. En met het oog op de toekomst zeker? Want er is op deze vierbaanse weg met brede middenberm en op- en afritten niet meer verkeer dan op die secundaire weg van weleer. Ik voel me aanvankelijk erg onzeker: een fietser op zo'n autostradegeval – het is er door verkeersopvoeding ingehamerd – die bevindt zich buiten zijn territorium, die waagt zich als een vrijbuiters op verboden terrein. Zoekend naar een andere weg speur ik de omgeving en de bewegwijzering af, maar vind geen alternatief. Stilaan en mede doordat het andere verkeer niet op mijn aanwezigheid reageert, ga ik me meer op mijn gemak voelen. Het is bovendien extra veilig zo, met een brede pechstrook als fietspad.

Na 20 kilometer houdt de *autovia* op, maar op het aansluitende traject van 40 kilometer, tot en met het bergstadje Villablino, wordt her en der op grootschalige wijze aan de weg gewerkt. Dat geeft extra drukte van vrachtwagens en veel stof en visuele vervuiling. Bovendien is de benedenloop van de Sil, de rivier waarlangs de weg de bergen intrekt, flink geïndustrialiseerd. Er wordt gesteente voor bouwactiviteiten en wegenwerken uit de bergen gehaald. Vrachtwagens denderen met lege of volle opleggers langs me heen. Maar vooral wordt hier steenkool gewonnen uit de bovengrond. Er zijn talloze vervallen fabrieken met roetzwarte gevels en gebroken ramen, maar waarvan bepaalde delen nog steeds in gebruik zijn. De wegbermen zien zwart van het kolenstof. In de omgeving van de ontginningen staan de woonkazernes: rechthoekige blokkendozen met vervuilde gevels, grotendeels verlaten, maar toch zit hier en daar nog iemand voor zijn deur of hangt een vrouw uit een raam.

Het is een gedateerde industrie, bij ons allang gesloten (met alle sociale drama's vandien) maar hier nog steeds in gebruik. Ze geeft de hele streek, die anders groen en rustgevend zou zijn, een mistroostig uitzicht. Er is de rivier, ernaast een spoortje voor goederenvervoer waar af en toe een puffend en stampend treintje passeert, dan de verbrede weg, daarnaast de woonblokken, en daarmee is de hele vallei vol.

Maar als de nood het hoogst is, is de redding nabij, dat zegt men toch. Na Villablino trekt de weg van de rivier af, omhoog tegen de heuvels. Ik werk me moeizaam en met lange tanden tot op een waterscheidingslijn bij Piedrafita de Babia, en plots verschijnt het, in vol ornaat: het hooggebergte. Niet zo heel erg hoog hier, amper 1200 meter, maar toch met alle allures vandien. De weg naar de Puerto de Somiedo laat ik letterlijk links liggen en dan kom ik op een vruchtbare, brede hoogvlakte, die naar het oosten zachtjes afdaalt en waar iedereen nu met man en macht, kinderen inclusief, aan het hooien is. Ik fiets in een schitterend decor van almaar woestere bergen, die zowel links als rechts de horizon afsluiten. De laatste 25 kilometers van deze dag zullen me ruimschoots vergoeden voor alle treurigheid van voordien en behoren zeker tot de prachtigste van de reis.

Dat de weg daalt betekent niet dat er niet meer getrapt wordt. Want de helling is zo zacht en de wind nog steeds zo potig dat arbeid nodig is om een schamele 18 à 20 km/u te halen. Maar het blijft toch een unieke ervaring om, zonder veel moeite te hoeven doen, zolang door een echt hooggebergtelandschap te rijden. In de Alpen of Pyreneeën kost zoiets heel wat meer labeur. Zodat ik uiteindelijk als een tevreden man op de camping van Sena de Luna aankom.

Die camping is uiterst landelijk en er is maar weinig volk. Des te meer vallen de fietsers op: een groepje Spanjaarden, waarvan eentje langskomt voor een belangstellend praatje (in het Spaans), een stel Zwitsers dat dwars door de bergen fietst, een tandemduo dat zonder bagage dagtochten maakt. Deze bergen trekken aan.

De nacht op 1200 meter hoogte is bar koud. Ik moet extra kleding aan en de slaapzak van voet tot kruin dichtritsen. De volgende ochtend duurt het tot 10 uur eer de lucht voldoende opgewarmd is om zonder dikke kleren te vertrekken. Maar de hemel straalt, de wind waait van overal en nergens.

Het eerste anderhalve uur tapt de natuur uit hetzelfde vaatje als gisteren, met prachtige berglandschappen. Weldra bereik ik het stuwmeer van Los Barrios. De weg slingert kort klimmend en dalend boven de grillige oevers. Ergens aan de overkant zie ik de restanten van een verdronken dorp, nu weer zichtbaar doordat de waterspiegel gezakt is; alleen de kerk bevindt zich boven de overstromingszone. De hele omgeving is andermaal van een imposante schoonheid.

De dam bevindt zich op de zuidelijkste arm van het meer. De weg daalt dan naar de dalbodem en, net als zowat een week geleden na het stuwmeer van Riaño, verliest het gebergte snel zijn grootsheid en zakt het af tot bolronde, groene heuvels, waartussen de waterrijke rio Luna zich een weg naar de vlakte baant.

Tegen de zuidflank van de Cordillera aan tot Cervera de Pisuerga

Te Otero de las Dueñas ben ik zo goed als uit de bergen weg. Ik volg nu anderhalve dag lang een oostwaarts leidende route die dwars tegen de afwateringslijn ingaat. Dat betekent dus telkens heuvel op en heuvel af, van het ene naar het andere rivierdal, de eerste dag 3 keer, als een jojo op en af tussen 1000 en 1200 meter. Maar de hellingen zijn bijzonder vriendelijk, vragen of het wel gaat zo? en of het een ietsje meer stijging mag zijn? en excuseren zich als ik een enkele keer tot onder 10 km/u moet terugschakelen. Ik peddel vlotjes omhoog en de afdalingen zijn even snoezig. En kijk, naar het einde van de dag toe herwinnen de bergen wat van hun grandeur, doorbreken grijze pieken de groene eentonigheid.

Te Boñar vind ik tot mijn verrassing een reuzegrote en druk bezette camping. Vanwaar die volkstoeloop? Je kan hier voor wandelingen de heuvels in en naast de camping is een openluchtbadcomplex. Voeg daarbij dat Boñar nog steeds op 1000 meter hoogte ligt, en je begrijpt wat al die in appartementen gaar gestoofde Spanjaarden hier komen zoeken.

De tweede dag van het traject staat de langste rit op het menu: 117 kilometer. Ze valt in 2 delen uiteen en lijkt (op de kaart tenminste) zowat het spiegelbeeld van de rit van de vorige dag: eerst andermaal drie keer van het ene naar het andere rivierdal en dan in een wijde halve cirkel langs 2 opeenvolgende stuwmeren.

Evenwel: de hellingen van het eerste deel zijn lang niet zo vriendelijk als die van de vorige dag, maar vrij lang en vaak steil – een paar verkeersborden geven 8% stijging aan. Vanaf Cistierna krijg ik eerst ik een nagelnieuw wegdek en merkwaardig weinig verkeer, en even verder de verklaring: andermaal wegenwerken, 40 kilometer lang! Opengewerkte wegbermen, af- en aanrijdende camions, signalisaties alom, stoplichten, geknars van bulldozers, gepiep en gefluit van manoeuvrerende machines, lawaai van drillboren, gedonder van stenen in open laadbakken. Net als een paar dagen geleden haalt het alle motivatie uit me weg. Ik beseft wel dat ook een fietser baat heeft bij een goed wegdek, bij brede wegen met een ferme schouder als fietsstrook, dat dit zeker te verkiezen valt boven een smalle, kronkelende, hobbelige, van putten en bulten voorziene, grillig klimmende en dalende weg waar vanachter elke bocht een gevaarte kan opduiken om de argeloze fietser plat te walsen. Maar dat zijn zuiver rationele overwegingen die op termijn gelden; nu ervaar ik alleen maar de stuitende lelijkheid. Dat is dubbel jammer, want het landschap is beter dan verwacht, met links aan de verre horizon de bleke pieken van de Picos.

De route verloopt verder via twee stuwmeren hogerop in de bergen. Ik hoop dat deze Ruta de los Pantanos de etappe wat meer kleur zal geven. Het eerste meer valt wat tegen: het ligt ingebed tussen lage, groene heuvels en de weg slingert onder het geboomte door en biedt niet meer dan af en toe een glimp van het door de takken schemerende, blauwige water. Het tweede evenwel, dat amper 100 meter hoger ligt, heeft heel wat fraais te bieden, en hoe verder ik naar het oosten vorder, hoe meer spectaculair de omgeving wordt. Het is bovendien licht fietsen op de golvende weg, zodat ik hoe langer hoe meer in de ban raak van het mooie landschap. Op de naar het water dalende oevers hebben zich een aantal dorpen kunnen handhaven. Daardoor heeft de omgeving een zacht, landelijk, mensvriendelijk karakter, dat contrasteert met de ruige bergen in de achtergrond. Tenslotte trekt de weg flink omhoog naar de Alto de la Varga, een pas op 1413 meter en veruit het hoogste punt in de wijde omgeving.

Om kwart voor zeven bereik ik Cervera de Pisuerga. Een Spaanse man wijst me in moeizaam Engels de weg, een noemenswaardig feit in een land waar vreemde talen beslist geen prioriteit zijn, Europa's eenmaking ten spijt. Ook hier, net als gisteren, vind ik een grote, druk bezette camping annex zwembadcomplex. De campinguitbaatster is goedlachs en vriendelijk, en ook dat is het vernoemen waard, want geen regel in de Spaanse horeca.

Om halfnegen sta ik met honger in de maag voor de deur van het meest nabije restaurant. Het personeel zit op dat moment gezellig op de trappen in het portaal te kletsen. Ik zal nog even moeten wachten, zegt men: zo tegen halftien gaat de keuken open. Ik trek dan maar het stadje in en ontdek dat het een levendig en authentiek centrum heeft, waar uit elke bar luid geroezemoes van stemmen weerklinkt; onder de arcaden zijn alle terrastafeltjes bezet. Voor het eerst vallen ook Marokkaanse vrouwen in het straatbeeld op. Hun traditionele, hoewel elegante kleding valt maar moeilijk te rijmen met de nogal stijf burgerlijke, wat trutterige outfit van vooral de oudere Spaanse vrouwen.

Om halftien stipt stap ik met knorrende maag het restaurant binnen en ben de eerste klant. Het eten is bijzonder lekker: *crema de melon con jamon* eerst, en de gehaktballen die ik blindweg heb genomen, zijn uitstekend bereid met een adequate tomatensaus.

Door de Cordillera Cantabrica naar Valle de Cabuérniga

De voorlaatste dag van de reis trek ik noordwaarts door het gebergte, richting Santander. De weg gaat over een lage pas waarvoor ik 400 meter moet klimmen.

Na het vertrek gaat het nog geruime tijd op en neer zonder dat de beklimming zich aankondigt. Het landschap is, met dorpen in de brede vallei van de rio Pisuega, erg mooi. Dan ga ik van de rivier af; nu moet de pas toch beginnen, denk ik, maar de weg wil nog steeds niet van klimmen weten. Het groen van de vallei is oogstrelend fris, de dorpen ongerept en op *turismo rural* ingesteld, wat altijd een goed teken is. De weg trekt door een spectaculair rotsmassief. Pas op 4 kilometer vóór de pas gaat het eindelijk omhoog, hoewel niet steil, en na een paar bochten en nog vóór ik het goed en wel beseft ben ik boven op de Puerto de Piedrasluenga, 1313 meter.

Vanaf dat punt verdwijnt alle landelijke lieflijkheid en neemt spektakel het over. Om te beginnen is er het uitzicht van op de pas: de Picos de Europa, adembenemend ondanks de verre neveligheid die de contouren vervaagt. Dan brengt de afdaling langs de landelijke S224 me bij een bijna droog staand stuwmeer; de verdrinken bomen staan zwart en doods als vogelschrikkers in de gebarsten grond.

Even verder kom ik bij de dam. Ik kijk over de rand in één van de allereengste kloven ooit. Het is geen kloof meer, maar een snee in het grillig gelaagde gesteente, in één houw gehakt door een reusachtige bijl. In deze hellekrocht daalt de weg af. Afwisselend rechts en links remmend riskeer ik me naar beneden, hotsend en botsend toch door de nauwelijks te controleren snelheid. De kaart vermeldt niets van dit spektakelstuk, de reisgids evenmin, slechts een paar wagens met toeristen kruisen mijn pad. Na de kloof blijft de weg lange tijd dalen, tot Puentenansa: een afdaling van 34 kilometer lang en 1100 meter diep.

Ondertussen is niet slechts het landschap, maar ook het klimaat drastisch veranderd. Dit is Cantabrië. Je merkt het aan de heiligheid, aan het blauwige waas dat de heuvels omhult, aan het schaamteloos overdadige groen. Je voelt het aan de klamheid van je huid en aan de wind, die niet meer warm uit het zuiden, maar fris uit het noorden waait en de oceaan met zich brengt. Warm wordt het dus niet, ook al ben ik tot op amper een paar honderd meter hoogte gedaald.

Dan moet ik oostwaarts een heuvelrug over, een colletje van 611 meter. De beklimming is behoorlijk steil en 6 kilometer lang; tegen 8 km/u is dat dus drie kwartier. Niet gehinderd door bijkomstigheden als een stuitend wegdek of irritant verkeer wordt het de beklimming der emoties: het gevoel dat dit eigenlijk het einde is, of alleszins de laatste *great sight* van de reis (een waardige afsluiter overigens), en de spijt dat ik dit alles niet mét Ivonne heb kunnen doen. Boven op de col neem ik een afscheidsfoto (adieu gebergte) en suis dan snel en zwierig op de slingerende weg naar beneden.

Te Valle de Cabuérniga vind ik een snoes van een camping, ver van alle werelddertier: een terrein bij een oude watermolen, smaakvol gerestaureerd en vakkundig uitgebaat. Ze past bij het einde als het toetje slagroom op de taart.

Epiloog

Terug naar het begin: Santander

De échte laatste dag is die van het sentiment dat weemoed heet, een verstild gevoel van weinig betekenis en dat tot enige luiheid aanzet. In het bijzonder toch als je maar 70 kilometer voor de boeg hebt en je pas bij valavond op de plaats van afspraak moet zijn.

Ik wacht met eindeloos geduld tot de tent goed en wel droog is. Met pijnlijke precisie wordt ze nadien gevouwd en ingepakt – waarschijnlijk is dit haar laatste reis geweest, het grondzeil lekt als een zeef, een einde als speeltuig voor kleinkinderen stelt zich in het vooruitzicht. Eenmaal op de fiets: rustig aan, steeds een versnelling trager dan normaal, gehijg en gezweet dienen absoluut vermeden.

Het is zaterdagochtend en menig man is aan een rondje fietsen bezig. Ergens op een helling haalt zo'n man me bij, spreekt me aan en blijft ondanks de taalkloof kilometers langszij, tot Torrelavega. Naast zo'n springerige volbloed van een koersfiets ga ik willens nillens toch wat harder fietsen. Ik ben amper weer alleen onderweg of daar voegt zich een tweede vriendelijke Cantabriër bij me. Het is een jonge, van vet en olie glimmende sportieveling, die beweert de huisvriend van Oscar Freire te zijn, de bekende Spaanse wielrenner, regerend wereldkampioen en gereputeerd sprinter. Hij komt in het najaar naar België, voor het wereldkampioenschap wielrennen te Zolder.

Tijdens de ochtend komt een almaar dichtere nevel op, die het landschap in een wittige mist hult. Geen briljante panorama's vandaag, alleen nevelige stemmingsbeelden, en hoe meer ik de zee nabij kom, hoe dikker het waas wordt. De hele streek is dicht bevolkt, de huizen zijn mooi, de dorpen welvarend. Dit is een rijke streek, het valt me nu meer op dan bij aankomst, nu ik twee weken aan de andere kant van de bergen, in het 'echte' Spanje en over de *meseta* heb rondgetoerd. Er is veel verspreide bebouwing en navenant druk verkeer. Ik beseft dat ik bezig ben aan de terugkeer

naar het gewone leven, probeer het nog even uit te stellen door van de grotere wegen af te gaan, maar dat helpt maar erg kortstondig.

Ik rij de periferie van Santander binnen via dezelfde kustweg als ik twee weken geleden vertrokken ben. Als ik op de steile heuvels boven het strand uitkom, is het zo grijs dat er geen water te bekennen valt. Een paar uur op het strand van Santander gaan liggen om de namiddag door te brengen, wordt dus weinig aantrekkelijk. Ik probeer een terras. Schrijf aan mijn dagboek, lees een roman, drink een koffie, nadien een glas wijn, eet een hapje, loop een paar Nederlanders tegen het lijf die op dezelfde bus wachten als ik. Hij vertrekt om 9 uur.

Praktische informatie

Data: van 5 tot 21 juli 2002.

Transfer: fietsbus van Cycletours via Fietsvakantiewinkel te Utrecht.

Traject:

1. Santander → San Vicente 68 km.
2. → Cangas de Onis 76 km.
3. → Riaño 76 km.
4. → León 105 km.
5. → Benavente 108 km.
6. → Zamora 87 km.
7. → Miranda do Douro 71 km.
8. → Puebla de Sanabria 105 km.
9. → La Bañeza 85 km.

10. → Ponferrada 85 km.
11. → Sena de Luna 100 km.
12. → Boñar 83 km.
13. → Cervera de Pisuerga 117 km.
14. → Valle de Cabuérniga 83 km.
15. → Santander 74 km.

Totaal: 1323 km. Gemiddeld dagtraject: 88,2 km.

Logies: meestal op camping. Kostprijs voor tentje + één persoon: € 5 à 8. Enkele malen op hotel:

León: Hostal Oviedo, Avda. de Roma, € 14.

Zamora: Hostal La Reina, op de Plaza Mayor, € 25.

La Bañeza: Hostal Oriental, op de ring, € 12.

Ponferrada: Hostal San Miguel, in het centrum

Maaltijden: een eenvoudig dagmenu kost € 8 à 10, drank inbegrepen.

Dagprijs: gemiddeld € 28,60.

Verkeer: alleen rond de grotere steden en in de periferie van Santander hinderlijk druk; verder meestal rustig tot nagenoeg verlaten; hoofdwegen en

secundaire wegen hebben meestal een schouder.

Wegen: hoofdwegen en secundaire wegen hebben een zeer

goed wegdek; landelijke verbindingswegen zijn meestal wat hobbelig en slechts af en toe echt slecht.